

IZVJEŠTAJI

Tajnički izvještaj SO HPD “Željezničar” za 2014. godinu

U 2014. godini je u SO Željezničar članarinu uplatilo 66 članova, održana su 44 redovna sastanka te 8 sastanaka Izvršnog odbora. Izvršni odbor činili su Marko Budić, pročelnik; Kristijan Hmura, tajnik; Danijel Malenica, oružar; Mea Bombardelli, arhivar; Eva Fućak, bibliotekar; Zoran Bolonić, ekonom; Dalibor Kušić, urednik web stranice; Hrvoje Grgić, arhivar foto i digitalne slikovne arhive; te Vlado Božić, urednik časopisa Speleolog.

Od edukativnih aktivnosti SOŽ-a u 2014. godini vrijedi izdvojiti organizaciju tradicionalne speleološke škole, sudjelovanje na Ljetnoj

školi tehničkih vještina, odnosno Maloj školi speleologije, Seminaru o postavljanju speleoloških objekata i organizaciju Seminaru o digitalizaciji speleološkog nacrtu. Članovi odsjeka sudjelovali su u speleološkim i planinarskim školama drugih organizacija u ulozi predavača i instruktora, a Kristijan Hmura je u protekloj godini položio ispit za speleologa. Manifestacije na kojima smo sudjelovali su: izložba i radionica u Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti, Festival znanosti, Mineral-expo, Noć šišmiša, 3. dani tehničke kulture, Festival speleološkog filma, Međunarodna škola krša u Postojni, 22st

Danijel Malenica

Ekspedicija u Kirgistan

Matea Talaja

Skijanje u Francuskoj

International Conference on Subterranean Biology održanoj u Meksiku te Skup speleologa. U prostorijama odsjeka su tijekom 2014. godine održana 3 predavanja, predavanje o alpinističkoj ekspediciji u Kirgistan članova Danijela Malenice i Bernarda Bregara, predavanje Damira Jantona iz SKOL-a o ekspediciji u Albaniju te predavanje Marka Doboša o putu do Teherana biciklom. Nekoliko puta smo gostovali u medijima i sudjelovali u snimanju reportaža te dokumentarnog filma “Vu Sur Terre” (Negdje na Zemlji), a primljeni smo i kod predsjednika Ive Josipovića.

Nekolicina članova odsjeka su kao pripadnici HGSS-a sudjelovali u ukupno 13 akcija spašavanja (u zemlji i inozemstvu) te većem broju vježbi i tečajeva, a kao pripadnici specialističkih postrojbi civilne zaštite smo sudjelovali u vježbi spašavanja na Blatu te vježbi rada u okruženju helikoptera. U nekoliko navrata članovi odsjeka su se angažirali pomažući područjima pogođenim poplavama.

Od speleološko-istraživačkih aktivnosti i aktivnosti vezanih uz uređenje katastra i arhive odsjeka može se izdvojiti organizacija dva sedmodnevna logora na Crnopcu i Cetini pri čemu je istraženo 15 novih objekata i posjećeno 11 poznatih u svrhu prikupljanja podataka za arhivu, a na logoru na Cetini je topografski snimljeno

530 m kanala u Gospodskoj špilji. Na oba logora je sudjelovao veći broj članova odsjeka i gostiju iz drugih speleoloških udruga. Odrađene su i 4 vikend akcije u jami Meduza s ciljem pripreme ekspedicije ove godine, a u kolovozu je nekoliko članova odsjeka sudjelovalo u istraživanju kvakatičkih špiljskih staništa i izvorišnih područja u Dubrovačko – Neretvanskoj županiji pri čemu je speleološki i speleoronilački istraživano ukupno 35 objekata. Osim spomenutih akcija, tijekom 2014. godine je u četrdesetak kraćih vikend akcija istraživano ukupno 51 objekt diljem Hrvatske od čega su neka istraživanja bila speleoronilačka, a posjećeno ih je ukupno 22. Rekognoscirana su područja Crnopca, Malovana te Šupljih greda.

Vlado Božić

Skupljanje podataka za arhivu u špilji Kamenica 3

Proslava 50 godina članstva u SOŽ-u i 65. rođendana Branka Jalžića

Na sastanku KS HPS održanom 15. lipnja 2014. u Golubinjaku, naš član Hrvoje Grgić primio je dužnost koordinatora KS HPS za minsko-eksplozivna sredstva.

U prostorijama Društva proslavili smo 28.-29. studenog 2014.. odlazak u mirovinu Branka Jalžića i proslavili njegovih 50 godina članstva u SO-u HPD "Željezničar".

Veliki napori uloženi su u uređenje i obogaćenje arhive odsjeka, a uključili smo se i u aktivnosti vezane uz formiranje jedinstvenog speleološkog katastra u Hrvatskoj CRO-SPELEO. Pokrenuli smo inicijativu "Čisto podzemlje". Aktivno smo sudjelovali u radu Zagrebačkog speleološkog saveza, te uspješno surađivali s drugim speleološkim udrugama.

Uz speleološke aktivnosti, nerijetko smo se družili i uživali u ne-speleološkim aktivnostima poput planinarenja, penjenja, jedrenja, raftinga, bicikliranja, skijanja... U prosincu je 20 članova odsjeka bilo na sedmodnevnom skijanju na francuskom skijalištu Serre Chevalier.

tajnik, Kristijan Hmura

Volontiranje na poplavljenom području

Izvještaj informatičara

Tijekom 2014. godine na web stranica-
ma www.speleolog.hr objavljeno je 27 članaka.
Posjećenost web stranica je nešto manja nego u
prethodnoj godini, što je razumljivo s obzirom na
manji broj objavljenih članaka. U travnju je web
stranicu napala turska hakerska skupina pri čemu
se na našim web stranicama nekoliko sati nalazila
turska zastava s tekstom neupečatljivog sadržaja.
Zahvaljujući sigurnosnim kopijama, stranice su
povraćene u prethodno stanje već istoga dana bez
ikakvog gubitka podataka. Ovaj događaj je nagla-
sio potrebu za redovitim održavanjem web stra-
nica, izradom sigurnosnih kopija te primjenjiva-
njem sigurnosnih zakrpi za program na kojemu
se web stranice zasnivaju.

Tijekom cijele prošle godine, a u suradnji sa
arhivarkom Odsjeka, radilo se na uvođenju GIS
tehnologija u rad arhive te popularizaciji ovih
metoda među članovima. Do kraja godine je na
QGIS OpenSource platformi oformljena kopija
katastra speleoloških objekata zajedno sa svim
prostornim podacima i podlogama koje su priku-
pili članovi Društva kroz višegodišnji rad. Ovime

je uvelike olakšano snalaženje u arhivi Odsjeka te
izvedena priprema za daljnje akcije na polju digi-
talizacije katastra Odsjeka te efikasnije suradnje
i razmjene podataka s drugim speleološkim od-
sjecima i DZZP-om.

Jedan od primarnih ciljeva za narednu godinu
je povećanje broja objavljenih članaka na web
stranicama. Kako su ovi izvještaji najvažniji i
neposredniji uvid u rad Odsjeka, nužno je podići
svijest članova o važnosti ažurnog objavljivanja
izvještaja s terenskih aktivnosti. Ništa manje
važan nije i nastavak aktivnosti na digitalizaciji
i informatizaciji arhive Odsjeka. Ove aktivnosti
pratit će aktualna zbivanja na području izrade je-
dinstvenog speleološkog katastra, a nadamo se da
će pružiti pozitivan primjer kako takav projekt
može i treba izgledati. Od ostalih planiranih ak-
tivnosti treba spomenuti redizajn web stranica,
informatizaciju oružarstva Odsjeka te ponovni
izlet u digitalno prikupljanje podataka na terenu.
Planova je puno, no vjerujemo da će biti i ostva-
reni u visokom postotku.

Dalibor Kušić

The screenshot shows the homepage of the Speleological Club of the HPD Željeznica. At the top, there is a navigation menu with items: Početna stranica, Aktivnosti, O nama, Publikacije, Foto i video galerija, Kontakt, and Korisni linkovi. Below the menu, there are three main sections: 'SPELEOLOŠKA ŠKOLA' (Speleological School) with a sub-header 'Iza nas je mnogo generacija vjehunski obučanih speleologa pripravnika.', 'SURADUJTE S NAMA!' (Cooperate with us!) with 'Imamo veliko iskustvo u radu na projektima vezanim uz speleologiju.', and 'SPELEOLOG' with 'Speleolog je naš časopis koji izlazimo kontinuirano od 1953. god.'. The main content area features two news articles: 'Poziv na ekspediciju Meduza 2015.' (Call for the Medusa 2015 expedition) and 'Održan seminar o opremanju speleoloških objekata' (Seminar on speleological object equipment). The sidebar on the right contains sections for 'VIDEO KUTAK' (Video Corner), 'OBJEKTI' (Objects), 'VOLONTERSKA INICIJATIVA' (Volunteer Initiative), and 'PROGNOZA VREMENA' (Weather Forecast).

Godina izložbi Zagrebačkog speleološkog saveza

Kratak osvrt na speleološke izložbe u 2014. godini

Kada bi svaka godina u SOŽ-u imala neki naziv, ova 2014. godina mogla bi se nazvati "Godina izložbi". Razlog tomu su speleološke izložbe postavljene na nekoliko lokacija u Zagrebu, na koje su organizatori - članovi zagrebačkih speleoloških udruga, vrlo ponosni.

Povod izložbama bile su tri godišnjice: 127. godišnjica zagrebačke speleologije, 80 godina istraživanja špilje Veternice i 20 godina istraživanja dubokih jama u Hrvatskoj. Izložbe su sadržavale fotografije, prezentacije i radionice i tako na razan način prezentirale sve aspekte speleologije, od tehničkih i znanstvenih do praktičnih. Bile su izložene vitrine s raznim nalazima iz špilja i jama, 24 fotografije velikog formata i filmovi s prikazom najzanimljivijih trenutaka u istraživanju hrvatskih špilja i jama te brojna speleološka oprema. Radionice su posebno privukle mlađe posjetitelje, jer su mogli sami isprobati neke od speleoloških vještina, naročito izradu čvorova. Sve su izložbe bile postavljene s naslovom "Zagrebačka speleologija – jučer, danas, sutra".

Mitlivoj Uroić

Posjetitelji slušaju zanimljivosti u speleologiji

Izložbe su organizirane u Knjižnici HAZU-a 31. siječnja na dan Noći muzeja, na Festivalu znanosti 7. - 12. travnja u Tehničkom muzeju, na Sajmu minerala i fosila 17.-18. svibnja te na Danima tehničke kulture u Osnovnoj školi u Gračanima 26.-27. rujna. Organizirale su ih zagrebačke speleološke udruge udružene u Zagrebački speleološki savez (ZSS).

Mitlivoj Uroić

Dio izložbe u knjižnici HAZU

Autori izložbi i njihovi suradnici bili su:

Marko Budić, Anđela Čukušić, Vinka Dubovečak, Lana Đud, Hrvoje Grgić, Branko Jalžić, Dalibor Jirkal, Jakov Kalajdić, Rebeka Knajs, Boris Krstinić, Ivan Mišur, Ruđer Novak, Dalibor Paar, Ivan Ožetski, Tea Selaković, Vedran Sudar, Stipe Tutiš, Zvonimir Završki i Ronald Železnjak, Alen Kirin i Tamara Mihoci.

Autori fotografija bili su: Ana Bakšić, Darko Bakšić, Helena Bilandžija, Vlado Božić, Robert Erhardt, Branko Jalžić, Petra Kovač Konrad, Alan Kovačević, Tihomir Kovačević, Boris Krstinić, Marko Lukić, Kazimir Miculinić, Alen Milošević, Saša Minihofer, Sandi Novak, Dalibor Paar, Damir Podnar, Gordan Polić i Ante Sušić.

Ivan Ožetski

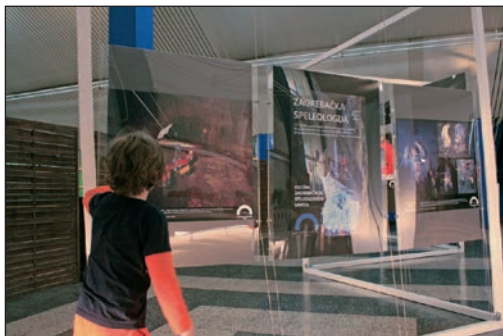
Sudjelovanje ZSS-a izložbom fotografija, na sajmu minerala i poludragog kamenja – MineralExpo 2014.

Kao i svake godine, bila su vrata Sajma minerala, kristala, poludragog i dragog kamenja te blještavih uradaka od njih, otvorena za posjetitelje u Domu sportova 17. i 18. svibnja 2014. Kako je to sajam koji privlači razne ljude svih uzrasta, dobra je to prilika da se i izložbom plakata i fotografija predstavi djelovanje speleologa, te ovoga

puta i ZSS-a. Lijepo opremljenu izložbu (montiranu u blještavu plastiku) iako na klimavim drvenim nosačima (koje ćemo urediti do sljedeće prilike) postavili su uz svesrdnu pomoć članova obitelji Miculinić, te vještih prijatelja, članovi SO-a Željezničar.

Hrvoje Grgić

Hrvoje Grgić

Dio izložbenog prostora na MineralExpo 2014.

Nikola Skopljak

Dani tehničke kulture u Gračanima

Treći dani Tehničke kulture grada Zagreba

Dani tehničke kulture održani su 26. i 27. rujna 2014. u Osnovnoj školi u Gračanima. Kao i prošlih godina, tako je i ove godine SOŽ kao član Zagrebačkog speleološkog saveza sudjelovao na njima.

Prisutnima je prezentirana speleološka oprema, objašnjeno je tko su speleolozi, kako se postaje speleolog i čime se oni bave. Ispričana im je povijest speleologije, literatura vezana uz speleologiju, te je opisano kakvih sve životinja ima

u jamama i špiljama. Prezentirane su prijašnje ekspedicije u Lukinu jamu, te najveće svjetske jame i špilje. Posjetitelji su bili uglavnom djeca iz OŠ Gračani koji su bili zainteresirani za penjanje po užetu i za opremu, a najviše pažnje je izazvala upaljena karbidna svjetiljka. Zanimljivo je da je većina djece znala kako i zbog čega dolazi do stvaranja plamena u lampi. Stariji su se posjetitelji prisjetili svojih mladenačkih dana i korištenja karbida za zabavu.

Nikola Skopljak

Vježba spašavanja u napuštenoj bolnici BLATO

Zagrebački speleološki savez od 2011. godine sudjeluje u sklopu Specijalističkih postrojbi Civilne zaštite Grada Zagreba za spašavanje iz ruševina. Time se vatrogascima, Hrvatskom gorskom službom spašavanja (HGSS), vodičima potražnih pasa te radioamaterima u obuci i pripremama za spašavanje iz ruševina pridružuju i speleolozi koji su svojim načinom rada i specifičnim znanjima vrlo bliski zadacima Specijalističkih postrojbi u slučaju hitnih situacija ili prirodnih katastrofa.

U proljeće 2014. pružila se prilika za demonstriranje speleologa kao važnih sudionika u aktivnostima spašavanja iz ruševina putem zajedničke pokazne vježbe Specijalističkih postrojbi Civilne zaštite i ostalih vezanih službi na objektu nedovršene Sveučilišne bolnice Blato u Zagrebu, a u organizaciji Ureda za upravljanje u hitnim situacijama Grada Zagreba (UHS). Tema vježbe bila je simulacija stanja nakon katastrofalnog potresa u kojemu je nužna međusobna suradnja i koordinacija više različitih službi uključenih u spašavanje kako bi se uspješno savladali svi izazovi na lokalitetu polu-urušenog objekta.

Kroz nekoliko terenskih sastanaka s predstavnicima UHS-a i ostalih službi obavljen je pregled objekta te se raspravljalo o mogućim scenarijima sudjelovanja i suradnje službi uključenih u vježbu. Usuglašeno je da će speleolozi sudjelovati u dvije situacije traganja i spašavanja te prikazati suradnju s HGSS-om u izvlačenju unesrećene osobe s teško dostupne lokacije. Prva situacija uključivala je pristup poplavljenim podrumskim prostorijama kroz okno lifta, dok su u drugoj speleolozi imali zadatac pretražiti podzemne instalacijske tunele koji su bili simulirani nekorištenim kanalizacijskim sustavom u krugu bolnice. U oba zadatka bilo je nužno demonstrirati pružanje prve pomoći unesrećenim osobama u teško dostupnim i skućenim prostorima te izvlačenje unesrećenih osoba iz objekta.

Za izvođenje vježbe formirana su dva tima za prethodno opisane zadatke, dodatni tim za postavljanje sustava protuutega za izvlačenje unesrećenog i pripadajućih sigurnosnih sidrišta te logistički tim koji se brinuo o oružarstvu u krugu bolnice. Vježbi su prethodile dvije predakcije kojima je utvrđena najbolja lokacija izvođenja

Pojašnjavaње scenarija vježbe tijekom jedne od predakcija

Speleolozi u dolasku na mjesto vježbe

Postrojavanje prije početka vježbe

Speleolozi su na vježbi surađivali s kolegama iz Gorskog službe spašavanja

vježbi te izvedena i generalna proba. Za izvođenje vježbe odabrano je u konačnici 14 speleologa iz SO HPD-a Željezničar (7 članova) i SO PDS-a Velebit (7 članova).

Na dan izvođenja vježbe zborna mjesto bila je dogovorno vatrogasna postaja Novi Zagreb gdje su se u 6 sati ujutro okupili svi timovi postrojbi koje su sudjelovale na vježbi. Oko 7 sati ujutro kolona od više desetaka vozila uputila se prema bolnici, tvoreći gotovo neprekinutu liniju od polazišta do odredišta. Vježba je protekla potpuno prema planu, a važno je naglasiti da su speleološki timovi svoje zadatke izvršili maksimalno uspješno, brže od zadanih rokova. Posebno je zanimljivo da je trajanje izvođenja bilo kraće i od pripremnih vježbi.

Ovom vježbom uspješno je prikazana učinkovitost i korisnost sudjelovanja speleologa u

akcijama urbanog spašavanja gdje speleolozi imaju priliku primijeniti speleološke tehnike za pristup i kretanje u urušenom objektu te svoju naviknutost na skućene i teško pristupne prostore. Nažalost, pozicioniranje i priznavanje važnosti speleologa kao članova Specijalističkih postrojbi tek nam predstoji. Naime, timovi speleologa su prilikom izvođenja vježbe, osim službenih kordura civilne zaštite, upotrijebili isključivo vlastitu opremu, bilo osobnu bilo posuđenu iz speleoloških društava. Kako bi se taj status izmijenio, u narednom razdoblju u planu je niz aktivnosti kojima bi se s jedne strane podigla tehnička sprema speleologa članova Specijalističkih postrojbi, a s druge strane podigla svijest relevantnih struktura o važnosti primjerene opremljenosti svih timova uključenih u sustav Civilne zaštite Grada Zagreba.

Dalibor Kušić

Koncerti u špilji Samograd Povodom 125 godina turističkog uređenja

Proslava obljetnice, danas lijepo uređene i posjećivane špilje Samograd u Pećinskom parku "Grabovača" u Perušiću u Lici, održana je 5. rujna 2014. s bogatim programom u Domu kulture u Perušiću te posjetom špilji Samograd i novootvorenoj speleološkoj poučnoj stazi nazvanoj "Tragom Mirka Maleza".

Točnije, proslava je počela nekoliko mjeseci prije, na Uskrsni ponedjeljak 21. travnja 2014. i to u špilji Samograd. U ulaznoj dvorani špilje bila je uređena pozornica na kojoj je nastupila naša proslavljena pjevačica Radojka Šverko uz pratnju riječkog pijanista Vladimira Babina na klavijaturama. Posjetitelji su, stojeći u dvorani oko pozornice, uživali u izvedbama ovih umjetnika. Špiljom su odzvanjale razne melodije, počevši od "Ave Maria" primjereno Uskrsu, preko domaćih skladbi "Lanterna", "Kud plovi ovaj brod" i druge, do pjesama stranih izvođača, kao "Everything I do", "Conte partiro" i druge. Dubok, osebujan glas Radojke Šverko i zvuci klavijature bili su izvrsna

najava proslave obljetnice 125 godina od uređenja ove špilje za turističko posjećivanje.

Špilju Samograd ljudi su posjećivali od davnina. U literaturi je prvi puta spomenuta 1835. godine. Karlovački školski nadzornik za Vojnu Krajinu Julije Fras kratko je opisao špilju i napomenuo da je već tada bila poznata po ljepoti svojih špiljskih ukrasa. Zapisao je i ovo: "Mnoge ugledne osobe posjetile su već ovu špilju, i napustivši je zapisavši na zidovima svoje divljenje". Fras je to napisao u knjizi "Vollständige Topographie der Kalstädter Militärgrenze..." u Zagrebu 1835. i 1850. (prijevod je pod naslovom "Topografija karlovačke Vojne krajine" tiskan u Gospiću 1988.).

Sljedeći autor zaslužan za popularizaciju špilje je naš prirodoslovac Dragutin Hirc. On je 8. kolovoza 1874. posjetio špilju i iscrpno je opisao u nekoliko publikacija: "Vienac" 1875., "Napredak" 1875., "Putopisi" 1878., u knjizi Vjekoslava Kalića "Prirodni zemljopis" Vjekoslava Klaića 1878. te u

JU PF Grabovača

Radojka Šverko i Vladimir Babin u špilji Samograd na Uskrsni ponedjeljak, 21. travnja 2014.

Koncert klape Stina u špilji Samograd 5. rujna 2014.

“Hrvatskoj vili” 1884. Izgleda da su ovi napisi privukli posjetitelje pa su koncem 1886. Perušićani odlučili špilju urediti, jer do tada špilja nije bila uređivana s turističkim namjerama. Zbog toga su osnovali poseban Odbor, kojem je svrha bila sakupljati dobrovoljne prinose za uređenje pristupa k špilji Samograd i o tome su 15. prosinca 1886. objavili vijest u gospićkim novinama “Ličanin”. Sa sakupljenim novcima financirano je uređenje prilaznog puta od Perušića do špilje na brdu Grabovači (oko 2,5 km), stube niz strmu vrtaču na čijem se dnu nalazi ulaz u špilju i stube kroz špilju (jer se špilja od ulaza spušta oko 54 m i onda uzdiže za 26 m). Posjetiteljima su na usluzi stajali vodiči s bakljama i lučima. Za tako uređenu špilju upriličeno je svečano otvorenje 5. kolovoza 1889. O tom je događaju u listu “Obzor” 6. kolovoza 1889. objavljena vijest pod naslovom “Uređena špilja – Jučer je bilo otvorenje i rasvjeta špilje Samograd”.

Bila je to prva novinska vijest o otvorenju jedne špilje u Hrvatskoj za turističko posjećivanje.

Špilja Samograd postala je tako prva špilja u Hrvatskoj kojoj je poznat datum uređenja (ne samo godina). Da podsjetim: i prije 1889. su u Hrvatskoj neke špilje bile uređivane za turističko posjećivanje, ali im je poznata samo godina uređenja, npr. Gospodska špilja kod izvora Cetine (stube) 1885., Modra špilja na otoku Biševu (proširen ulaz) 1884., Tvrda špilja na otoku Visu (prilaz do špilje, vrata) 1886., Šparožna špilja pokraj Kastva (vrata, stube) 1886. i špilja Sića pokraj Karlovca (stube, ograda) 1888.

Nakon svečanog otvorenja špilje Samograd za turističko posjećivanje 1889. godine, bilo je potrebno špilju održavati urednom i stalno poboljšavati put kroz špilju. Najveći obim radova na uređenju stuba po špilji obavljen je pred najavljeni dolazak 1903. Lici, tadašnjeg bana Hrvatske Kuena Hedervarya. Ban u Perušić tada nije došao, ali je lijepo bila uređena špilja Samograd i mala Medina špilja, kroz koju su također bile uređene stube. Nažalost počelo je i devastiranje špilje, tj. odnošenje lijepih siga za ukrašavanje

nekih vanjskih prostora. U tom vremenu, vjerovatno radi bolje promidžbe špilje, gospićki mjeranjik, danas bi rekli geodet Artur Špiller, izradio je 3. listopada 2011. i prvi nacrt špilje Samograd. Nacrt se sastoji od tlocrta i uzdužnog profila s ucrtanim grafičkim mjerilom, ali bez oznake strana svijeta. Međutim, nacrt je posebno zanimljiv zato što je na nacrtu ucrtan turistički put, pa je to prvi nacrt jedne turistički uređene špilje u Hrvatsoj, objavljen 1912. u Izvještaju Speleološkog odbora u Vijestima geološkog povjerenstva u Zagrebu (Gorjanović, 1912). O posjeti ovim špiljama između dva svjetska rata pisalo je nekoliko autora.

Posjećivanje i dalje istraživanje ovih i drugih špilja i jama u okolici Perušića ostvareno je tek po završetku Drugog svjetskog rata.

Od 1889. je uređenje špilje Samograd više puta obnavljano. Električnu rasvjetu dobila je 1990. iz dieselskog agregata, a 2007. iz električne mreže. Nedavno su uz stube postavljene i ograde (rukohvati).

Proslava 125 godina turističkog staža ove špilje počela je pred više od 200 uzvanika programom u Domu kulture u Perušiću, na kojem su nakon pozdravnog izlaganja ravnateljice JU Pećinski park "Grabovača" Katarine Milković govorili načelnik Perušića Ivica Tusić i dožupanica Ličko-senjske županije Ivana Tomas. Slijedila su stručna predavanja: dr. sc. Nenad Buzjak (PMF; odsjek za geografiju) "Pećinski park Grabovača u kontekstu geobaštine Republike Hrvatske i regije Dinarskog krša", dr. sc. Dane Pejnović (PMF; odsjek za geografiju) "Društveno vrednovanje speleološke baštine Grabovače", dr. sc. Anita Bušljeta Tonković (Institut "Ivo Pilar") "Mogući socio-ekonomski učinci Pećinskog parka Grabovača na razvoj lokalnih zajednica", dr. sc. Rade Knežević (Fakultet za menadžement u turizmu i ugostiteljstvu, Opatija) "Mogućnosti edukacije kadrova, koji se bave turizmom, u Pećinskom parku Grabovača" i bacc. oec. Katarina Milković "Nastanak JU Pećinski park Grabovača i njegov razvoj od 2005.-2014".

Slijedilo je uručivanje zahvalnica osobama koje su zadnjih tridesetak godina na bilo koji način zaslužne da špilja Samograd i Park prirode

Vlado Božić

Pano o speleološkom djelovanju Mirka Maleza

postanu ovo što su danas. Od osamdesetak osoba koje su primile zahvalnice samo su dva speleologa, dr. Nenad Buzjak i dr. Srećko Božičević, koji nažalost nije bio prisutan, ali je poslao ispriku i lijepu čestitku organizatorima.

Nakon domjenka se dio sudionika uputio do parkirališta na ulazu u PP "Grabovača", gdje se nalazi prihvatna kućica sa suvenirima i osvježujućim pićima i odakle se s vodičima kreće u posjet špiljama u parku.

Posjet špilji Samograd bio je poseban, jer je bio popraćen i glazbom. U špilju su prije posjetitelja ušli članovi klape "Stina" iz Splita i smjestili se na maloj improviziranoj pozornici gotovo pri kraju špilje. S tog je mjesta prekrasan pogled prema ulazu u špilju, jer se duž pravocrtnog špiljskog kanala širine 15-30 m i visine skoro 40 m vidi i prva dvorana špilje i danje svjetlo ulaza udaljeno dvjestotinjak metara.

Čim su posjetitelji ušli u špilju, tj. u njezinu prvu dvoranu, u kojoj je prije pjevala Radojka Šverko, klapa je zapjevala. Njihova se pjesma čula do ulaza. Posjetitelji su se užurbano približili pjevačima da što bolje čuju pjesme. Nažalost, uz samu pozornicu nema pogodnog mjesta za smještaj većeg broja posjetitelja, pa su se oni porazmjestili po stubama oko pozornice. S toga su mjesta istodobno mogli uživati u

pogledu na lijepo osvijetljenu špilju (od pozornice pa do ulaza) i u slušanju glazbe. Momci iz klape pjesmom su ispunili cijelu špilju. Bilo je fantastično slušati pjesme u kojima su pjevači “pustili glas do daske”, cijela je špilja odzvanjala pjesmom. Pokazalo se da akustika ovog prostora naprosto zove na slična događanja. To su osjetili i sami pjevači, jer su nakon službenog (dogovorenog) programa još zapjevali “za svoj gušt”. Bilo je prekrasno!

Dio posjetitelja pošao je dalje stazom “Čovjek i krš” do otvora špilje Tabakuše, a onda do početka speleološke poučne staze “Tragom Mirka Maleza”. Stazu je simbolički otvorio Niko Jurišić – Rus, najmlađi volonter Parka. Idući stazom posjetitelji razgledaju ulaze u špilju Veliku Kozaricu (osvijetljenu danjim svjetlom) i Malu Kozaricu (špilju s jamskim ulazom), prođu uz tri ploče s podacima o speleološkom djelovanju speleologa Mirka Maleza. On je prvi znanstveno istraživao okolicu Perušića i 1962. objavio nacрте špilja i jama do kojih su danas uređeni pristupni putovi. Posjetitelji zatim razgledaju ulaz u Amidiņu

Plakat za proslavu 125 godina špilje Samograd

špilju i završe kod ulaza u Medinu špilju, koju mogu posjetiti uz vlastito svjetlo. Od Medine špilje staza vodi do parkirališta, polazne točke za obilazak parka.

Vlado Božić

Vlado Božić

Ulaz u špilju Tabakušu

Festival speleološkog filma - Karlovac, stari grad Dubovac

U subotu, 27. rujna 2014. održan je na starom gradu Dubovcu 4. po redu *Speleo film festival* u organizaciji Speleološkog odsjeka Planinarskog društva Dubovac. Ovogodišnje izdanje Festivala privuklo je stotinjak ne samo planinara i speleologa iz raznih dijelova Hrvatske već i drugih zaljubljenika u prirodne ljepote Karlovca i okolice. Pokrovitelji Festivala bili su Grad Karlovac, Hrvatski planinarski savez – Komisija za speleologiju i Zagrebački speleološki savez.

Speleološki film je značajan dio rezultata speleoloških istraživanja, budući da na svjetlo dana iznosi prirodne vrijednosti i ljepote impresivnih podzemnih prostora koji su prije toga bili dostupni tek malom broju ljudi – speleolozima. Vrijednosti snimljenih kadrova pod zemljom nezamislivih iz perspektive običnog gledatelja. Tako se u prikazanim filmovima moglo saznati o ljepotama speleoloških ukrasa, velikom turističkom potencijalu koje krije podzemni svijet, raznolikom životu u

podzemlju koji je prepoznatljiv i kao jedan od nositelja bioraznolikosti Republike Hrvatske, rezultatima speleoloških istraživanja, ekspedicijama u razne egzotične krajeve svijeta, vrijednim znanstvenim spoznajama i znanstvenim istraživanjima koja se provode u podzemlju te još niz raznolikih tema vezanih uz podzemni svijet.

Milivoj Uroić

Dio starog dvorca Dubovca prilagođen prikazivanju filmova

U konkurenciji za nagrade ove je godine sudjelovalo 29 filmova iz 16 zemalja, čime je Festival poprimio zapažen nacionalni i međunarodni karakter, kao jedan od rijetkih festivala s tom tematikom u svijetu. Odlukom komisije nagrade su dodijeljene sljedećim uradcima:

1. mjesto: "The hot spot in the cold darkness", autor Ciril Mlinar iz Slovenije
2. mjesto: "Čar nepoznatog", autor Tomaž Grdin iz Slovenije

3. mjesto: "Upper flood swallet – Down to neverland", autori Andy and Antonia Freem iz Velike Britanije

Osim nagrađenih filmova, stotinjak gledatelja imalo je priliku поближе upoznati aktivnosti vrlo šarolikog spektra speleologa po tematici filma, istraživanju i porijeklu. Oko polovice gledatelja nisu bili speleolozi te, izgleda, da festival zanima kako speleologe, tako i filmofile i opću populaciju, što znači da je takav trud u promociji speleologije hvalevrijedan.

Damir Basara, Milivoj Uroić

Europska noć šišmiša u Zoološkom vrtu Grada Zagreba

Diljem Europe je 18. godinu zaredom održana Europska noć šišmiša pod okriljem Sporazuma o zaštiti europskih populacija šišmiša

(EUROBATS) koji su uz Hrvatsku potpisale i 34 europske zemlje. Svrha je ovog događaja bila podizanje svijesti javnosti o potrebi zaštite šišmiša zbog njihove ugroženosti na europskoj, ali i svjetskoj razini. S 35 vrsta šišmiša od ukupno 45 vrsta koliko ih živi u Europi, Hrvatska je jedna od najbogatijih europskih zemalja. Sve vrste šišmiša Europe zaštićene su europskom Direktivom o staništima, a u Hrvatskoj su i dodatno zaštićene Zakonom o zaštiti prirode (NN 80/13) te Pravilnikom o Strogo zaštićenim vrstama. Ove je godine Europska noć šišmiša obilježena diljem zemlje, a 30. kolovoza 2014. u organizaciji zagrebačkog Zoološkog vrta sudjelovao je na manifestaciji i Zagrebački speleološki savez (ZSS). U Zoološkom vrtu održane su brojne radionice i aktivnosti koje upozoravaju na važnost zaštite ovog ugroženog sisavaca, a ZSS je dao svoj doprinos održavanjem penjačke radionice. Poligon za penjanje i spuštanje najmlađih po užetima organizirali su SO HPD-a Željezničar i Hrvatsko biospeleološko društvo, kako bi djeci približili tehnike koje istraživači špilja i jama upotrebljavaju pri savladavanju podzemnih prostora u kojima obitavaju šišmiši. Djeca su adrenalinski uživala i radoznavo pitala kako mogu postati speleolozi. Iako su za to još uvijek premlada, uspjeli smo u njima pobuditi znatiželju i interes za speleologijom.

Milivoj Uroić

Poligon za penjanje u Zoološkom vrtu

Lana Đud

Speleološki motivi na slikama Franza Jaschkea s početka 19. st. u fundusu Moderne galerije u Zagrebu

Na posjet Moderne galerije u Zagrebu ponukalo me predavanje dr. Dane Pejnovića održano 5. rujna 2014. u Perušiću povodom 125. godišnjice turističkog uređenja špilje Samograd. Na tom je predavanju prikazana slika te špilje iz 1807. godine s kratkim osvrtom na slikara Franca Jaschkea. Podatak i sliku dr. Pejnović je dobio od dr. Srećka Božičevića, koji zbog bolesti nije došao na ovu proslavu. Nije nažalost poznato kako je dr. Božičević došao do te slike niti zašto ju nije objavio i ranije. Kako od dr. Pejnovića nisam mogao dobiti više podataka, sliku sam počeo tražiti po zagrebačkim muzejima i našao je u Modernoj galeriji. Među "starim majstorima" našao sam 37 lijepih slika Franca Jaschkea, od toga 8 sa speleološkim motivima. Nakon malo papirologije uspio sam dobiti skenove tih slika pa ih sada objavljujemo. O slikaru Jaschkeu i njegovim slikama tekst je napisala kustosica Moderne galerije gđa. Dajana Vlajsavljević.

Sve slike imaju oznaku MG (Moderna galerija) i broj. Bile su zajedno s kratkim životopisom slikara izložene u ovoj Galeriji još 1978. godine,

ali ih tada nitko od speleologa nije zapazio, šteta. Sada leže u trezorima Galerije i čekaju da ih se ponovno izloži i predstavi speleolozima i drugim zainteresiranima.

Slika MG 1 ima naziv "Grotte bei Plania in Krein" (Špilja kod Planine u Sloveniji). To je gvaš veličine 439 × 629 mm izrađen 1814., a predstavlja pogled iz ulazne dvorane Planinske špilje, jedne od danas turistički uređenih špilja u Sloveniji.

Slika MG 1

Slika MG 2

Slika MG 2 nema poseban naziv, a u Muzeju se vodi pod nazivom Špilja; i to je gvaš, veličine 435 × 627 mm, a predstavlja unutrašnjost špilje Vilenice, turističke špilje u Sloveniji s dugotrajnom tradicijom. Nema upisanog datuma izrade, ali se pretpostavlja da je iz istog vremena kad je rađena slika Planinske špilje, tj. iz 1807.

Slika MG 20 ima naziv “Ursprung des Unaflosses in Kroatien, nach der Natur gezeichnet Franz Jaschke, Anno 1807” (Izvor rijeke Une u Hrvatskoj, nacrtao Franz Jaschke 1807.). I to je gvaš, veličine 638 × 447 mm, a predstavlja izvor rijeke Une. U tom je izvoru (potopljenoj jami) speleoronilac Luigi Casati (član Dinarida – Društva za istraživanje i snimanje krških fenomena iz Zagreba) 2007. zaronio 205 m duboko, najdublje u Hrvatskoj.

Slika MG 20

Slika MG 24 ima oznaku “Ansicht des Schlosses Tuin, mitt dem Ursprung der Tuina in Kroatien, nach der Natur gezeichnet von Fr. Jaschke 1807” (Pogled na utvrdu Tounj zajedno s izvorom Tounjčice, nacrtao Franz Jaschke 1807.). To je akvarel veličine 438 × 626 mm, a prikazuje

Tounj s izvorom Tounjčice, ali se vidi i ulaz u špilju i ljudi ispred nje.

Slika MG 24

Slika MG 29 ima naziv “Ursprung der Szluizitza” (Izvor Slunjčice). To je gvaš veličine 590 × 431 mm, a predstavlja izvor rječice Slunjčice. U tom izvoru (potopljenoj jami) članovi SO-a HPD “Željezničar” iz Zagreba 1997. ronili su 25 m duboko.

Slika MG 29

Slika MG 32

Slika MG 32 ima naziv “Grotte Samograd” (Špilja Samograd). I to je gvaš veličine 434 × 600 m, nije označena godina izrade, ali se pretpostavlja da i ona potječe iz 1807. Predstavlja unutrašnjost špilje Samograd u Perušiću. To je najstarija slika koja prikazuje unutrašnjost neke špilje u Hrvatskoj.

Slika MG 33 ima naziv “Schloss Ogulin” (Utvrda Ogulin). To je akvarel veličine 443 × 632 mm, nije označena godina izrade, ali se i za nju pretpostavlja da je iz 1807. Slika predstavlja ulaz u Đulin ponor ispod grada Ogulina, zapravo jedan od tri ulaza u veliki špiljski sustav Đula –Medvedica; istražen je u duljini od 16396 m i drugi je po duljini u Hrvatskoj.

Slika MG 33

Slika MG 34 ima isti naziv kao i prethodna slika “Schloss Ogulin” (Utvrda Ogulin), ali predstavlja poplavu oko grada i poniranje rijeke Dobre ispod grada Ogulina (u Đulin ponor i ponor Badanj). I to je akvarel veličine 441 × 632 mm.

Slika MG 34

Na svim slikama piše “d. d. k.: Fr. Jaschke fecit” (izradio Franz Jaschke).

Sve je slike za Modernu galeriju fotografirao Goran Vranić, koji je uz svaku sliku stavio i talon boja radi usporedbe boja na slikama. CD ovih slika ustupljen je SO-u HPD “Željezničar”, koji ih sada objavljuje prvi puta. Vlado Božić

Franz Jaschke, *slikar-dokumentarist*

Franz Jaschke (1775-1842) austrijski je slikar koji je likovnu naobrazbu stekao na *Akademie der bildende Künste* u Beču. Po završetku studija postaje dvorskim slikarom nadvojvode Ludwiga Austrijskog (1784-1964) i nadvojvode Rainera Austrijskog (1783-1853). Nadvojvoda Ludwig jedan je od članova skrbničkog vijeća Ferdinanda I. (V.) (1793-1875) koji je bio zadužen za upravu i financije Monarhije. Stoga je poduzeo putovanja po Monarhiji zajedno s nadvojvodom Rainerom, a u pratnji slikara Franza Jaschkea. Na putovanjima koja započinju 1807. godine, Jaschke slika po Balkanu, Galiciji, Transilvaniji i Toskani pejzaže, gradove, vedute, ruine, narodne nošnje i običaje – jednom riječju, slikom dokumentira krajeve kojima su prolazili.

U vrijeme mirovnih pregovora (1809-1813) u Beču boravi grof Alexandre Louis de Laborde, francuski liberalni političar, pisac i ljubitelj starina, koji uviđa nesređenost pejzažnog i kulturnog blaga na području Monarhije te se angažira oko popisivanja i dokumentiranja građe koju će kasnije (1821.) prezentirati te izdati veliku mapu listova pod nazivom *Voyage pittoresque en Autrich*. Predložci za te listove su i crteži koje je između ostalih slikara napravio i Jaschke.

Slike koje Jaschke radi u prirodi imaju draž neposrednog zapažanja, što je imanentno studiji. Te studije su uglavnom precizno datirane te su navedeni točni podaci o lokalitetu. Kasnije po povratku u Beč, kako je to bilo uobičajeno, izrađuje

u ateljeu tzv. gotove slike. Riječ je o slikama klasicističkog izričaja: isjecci scena dani su linearnom perspektivom, planovi se redaju jedan za drugim, obrisne linije ispunjene su bojom, svjetlo je ne-prirodno, a ljudski lik u ne-prirodnom položaju prisutan je na slikama i crtežima samo kao štafaža, odnosno redundantni element slike.

Za nas su posebno važne Jaschkeove tzv. topografske vedute na putovanjima po Sloveniji, Hrvatskoj i Bosni. Njihova je vrijednost prvenstveno dokumentarna, ali i likovna, budući da je u to vrijeme hrvatska umjetnost bila vrlo skromna, prevladavali su tzv. importi čiji sižeji nisu vezani za naše krajeve. Stoga, iako je riječ o austrijskom slikaru, naši pregledi povijesti umjetnosti uglavnom započinju Jaschkeovim vedutama.

Moderne galerija u Zagrebu čuva najveći broj Jaschkeovih slika i crteža, koji datiraju od 1807. do 1816. Njih 37 otkupljeni su 1948. od privatne vlasnice. Moguće ih je grupirati tematski u nekoliko cjelina: prikazi starih gradina (Sokolac burg, Pogled na Cetingrad s ruševinama Krstinje, Ogulin grad i dr.), gradskih veduta (Trsat, Kraljevica, Rijeka i dr.) te prirodnih znamenitosti (Špilja Samograd, Slap kod Slunja, Plitvička jezera i dr.). Pojedini listovi su povremeno izlagani, a samo su 1976. godine izloženi svi Jaschkeovi listovi iz fundusa Moderne galerije.

Likovni prikazi koje nam je Jascke ostavio od neprocjenjivog su komparativnog značenja za vrednovanje naše kulturne i prirodne baštine.

Dajana Vlaisavljević

MG 19, Pogled na Velebit od sv. Mihovila (Lovinac), 1807.

Nalaz otrovnih i eksplozivnih tvari u podzemnom kompleksu bivšeg vojnog aerodroma Željava

O bivšem podzemnom kompleksu i aerodromu Željavi ili, kako se zvao za vrijeme gradnje, „Objektu 505“, a u operativnoj fazi „Klek“, koji se nalazi u podnožju Ličke Plješivice, na granici Republike Hrvatske i Federacije BiH, a sada napuštenom i devastiranom vojnom objektu, pisali smo u ovom časopisu nekoliko puta (Speleolog iz 2008 – str. 64-74 gdje je objavljen opis objekta a u nastavku i rezultat analize uzoraka na Poliklorbifenile/IMI - Želimira Vasilić i Davor Želježić). Međutim, kako taj veliki podzemni objekt skriva još mnoštvo raznih tajni, često ga posjećuju članovi udruge „Željava – LYBI“ (Landing Yard BIhać) iz Zagreba, s članovima našeg Odsjeka. U 2014. godini takvih je posjeta bilo nekoliko i tada su pronađene opasne tvari koje bi mogle ugroziti zdravlje ili i živote budućih posjetitelja, ali posredno i ljudi izvan ovog objekta.

Opasna ostavština fotolaboratorija

U sklopu podzemnog dijela ovoga vojnog aerodroma bila su smještena dva fotolaboratorija, u dijelu zvanom Zvijezda, u kojima su laboranti

odmah nakon slijetanja izviđačkih aviona 352. IAE (izviđačke avio eskadrile) razvijali filmove snimljene tijekom izviđačkih letova, da bi nakon procesa bili dostavljani vojnim analitičarima. Prilikom istraživanja 19. travnja nađeno je u komorama za razvijanje filma više još upakiranih kemikalija za pripremu razvijачa i fiksira: hidrokinon, kalijev cijanat, natrijev hidroksid, glikokol, natrijev tetraborat, metol i hidrokinon – ukupno oko 15 kilograma. Kemikalije su upakirane i prenesene u Zagreb. Nakon stručnog pregleda kemičara predan je dio neupotrebljiv za korištenje na stručno neutraliziranje i uništavanje, a upotrebljive kemikalije donirane su udruzi „Filmlab klubvizija“ na daljnje korištenje u njihovom filmskom laboratoriju.

Nalaz velike količine eksploziva

U istraživanju koje su članovi spomenute udruge obavili još 26. prosinca 2013. u tunelu koji se proteže od ulaza 3 prema ulazu 4, pronađeno je mnoštvo raspršenog eksploziva zaostalog nakon onesposobljavanja objekta 16. svibnja 1992.

Hrvoje Grgić

Pogled u unutrašnjost

Detektor dima s radioaktivnim američijem

Prijava o tom nalazu uručena je policijskim pirotehničarima nadležnima za protueksplozijsko djelovanje PU zagrebačke. Po snimljenim fotografijama i analizom donesenog uzorka zaključeno je da se radi o eksplozivu TNT-u. U akciji pregleda i čišćenja 17 siječnja 2014. PU Ličko-senjska, nadležna za to područje, pronašla je, izuzela i odnijela na uništavanje oko 150 kilograma TNT-a.

Mjerenje radioaktivnosti

Do kraja ožujka organizirane su tri akcije, 12., 18. i 28. ožujka. Na zadnjoj su bili prisutni predstavnici ravnateljstva policije te pirotehničari PU zagrebačke i PU Ličko-senjske županije, kao i članovi grupe Željava-LYBI. Sudionici su bili podijeljeni u dvije radne skupine i pregledali označene galerije i ekstenzije. Ukupna količina eksploziva, pronađenog u ove tri akcije procijenjena je na 350 do 400 kilograma TNT-a. Eksploziv je iznesen iz objekta i otpremljen na dalji postupak uništavanja. Hrvoje Grgić

Generatorska komora